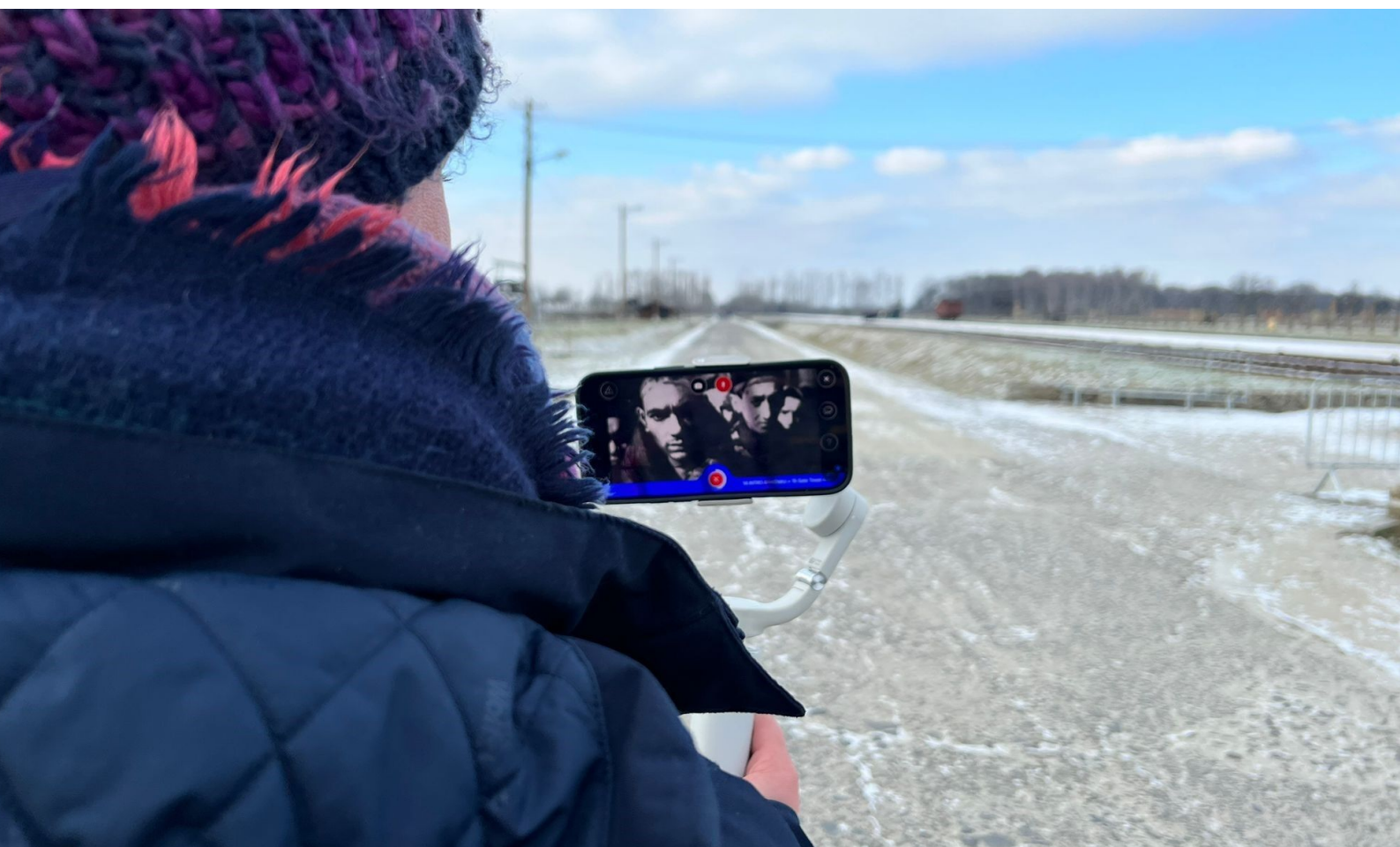

75 (12/2023)

MEMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA

„DOCIERAĆ DO LUDZI W NAJBARDZIEJ ODLEGŁYCH ZAKĄTKACH ŚWIATA”. RUSZA ZWIEDZANIE ON-LINE MIEJSCA PAMIĘCI AUSCHWITZ

OTWARCIE MUZEUM
HOLOKAUSTU W
MELBOURNE PO
REMONCIE

LITERACKA YAD
VASHEM

WITOLDA
PILECKIEGO

MIĘDZYNARODOWA
NAGRODA

PUBLIKACJE
NAGRODZONE
NAGRODĄ IM.

POWOJENNA
„KAMPANIA
DOKUMENTACYJNA”
W PRADZE

SPIS TREŚCI

„DOCIERAĆ DO LUDZI
W NAJBARDZIEJ ODLEGŁYCH ZAKĄTKACH ŚWIATA”.
RUSZA ZWIEDZANIE ONLINE
MIEJSCA PAMIĘCI AUSCHWITZ

OTWARCIE MUZEUM HOLOKAUSTU
W MELBOURNE PO REMONCIE

MIĘDZYNARODOWA NAGRODA LITERACKA
YAD VASHEM

OFICJALNY RAPORT BELGIJSKIEJ NARODOWEJ
SPÓŁKI KOLEJOWEJ ORAZ DEPORTACJE

PUBLIKACJE NAGRODZONE
NAGRODĄ IM. WITOLDA PILECKIEGO

ROZSZYFROWAĆ DYKTATORÓW

POWOJENNA „KAMPANIA DOKUMENTACYJNA”
W PRADZE

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: memoria@auschwitz.org

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: memoria.auschwitz.org

„DOCIERAĆ DO LUDZI W NAJBARDZIEJ ODLEGŁYCH ZAKĄTKACH ŚWIATA”

RUSZA ZWIEDZANIE ONLINE MIEJSCA PAMIĘCI AUSCHWITZ

„Auschwitz in Front of Your Eyes” to aplikacja, za pośrednictwem której miliony osób z całego świata zyskają dostęp do edukacji prowadzonej bezpośrednio z autentycznego Miejsca Pamięci. Służy ona do zwiedzania byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz-Birkenau z przewodnikiem online. Rezerwacji można

Zwiedzanie online trwa ok. 2 godzin i jest podzielone na dwie części – w Auschwitz I oraz w Birkenau. Narracja przewodnika prowadzona jest na żywo. Dodatkowo edukator będzie wykorzystywał także materiały multimedialne, archiwalne fotografie, prace artystyczne, dokumenty oraz świadectwa Ocalałych. Dzięki aplikacji możliwa jest także interakcja z przewodnikiem i zadawanie pytań.

– Ta forma wizyty różni się od zwiedzania prowadzonego na miejscu przede wszystkim dlatego, iż w wersji online nie prezentujemy muzealnych wystaw. Technologia pozwala nam niejako na przeniesienie treści ekspozycji w historyczny teren, bowiem wiele rzeczy jesteśmy w stanie dodatkowo pokazać na ekranie. Oprócz tego w zwiedzaniu online będzie można, dzięki nagraniom video, wejść do kilku przestrzeni, które albo nie są dostępne dla zwiedzających, jak blok 10 w byłym obozie Auschwitz I, lub też znajdują się zbyt daleko od zwykłej trasy zwiedzania, jak budynek sauny w byłym obozie Auschwitz II-Birkenau – powiedział Tomasz Michaldo, koordynujący projekt w Muzeum.

W tej chwili zwiedzanie dostępne jest w 7 językach. Rezerwacji można dokonywać na terminy od 15 stycznia 2024 r. W systemie visit.auschwitz.org dostępny jest formularz służący do tego, aby zarezerwować zwiedzanie dla grupy lub mieć przewodnika na wyłączność. Wkrótce uruchomione zostaną także wizyty dla osób indywidualnych rozpoczynające się w określonych godzinach dnia.

– Miejsce Pamięci Auschwitz oraz jego zasoby muszą pozostać dostępne dla wszystkich, którzy chcą je zrozumieć. To właśnie tu mamy możliwość konfrontacji i odniesienia się do najważniejszych kwestii związanych z człowieczeństwem, społeczeństwem, zagrożeniami antysemityzmu, nienawiści rasowej oraz pogardy względem drugiego człowieka. Te zagrożenia stają się w dzisiejszym świecie niestety coraz bardziej aktualne – powiedział dyrektor Muzeum Auschwitz dr Piotr M. A. Cywiński.

– Naszą misją jest upamiętnianie ofiar i zachowanie tej uniwersalnej pamięci, na której w dużym stopniu budowaliśmy i budujemy naszą powojenną tożsamość. Choć autentyczne miejsce zwiedza ją każdego dnia

konieczne było umożliwienie sterowania jednym kliknięciem. Stworzyliśmy bardzo elastyczny system, który umożliwia zarządzanie oprowadzaniem, ale również tworzenie nowych narzędzi i doświadczeń – powiedział Ran Diskin.

– Dopasowując trasę oprowadzania, możemy przekazywać treści i informacje tam, gdzie dane wydarzenia miały miejsce. Możemy dodawać warstwy treści, które są jedynie widoczne na ekranie, a których nie da się przekazać w formie fizycznej. Technologia pozwala nam wyjść poza przestrzeń wystawienniczą i opowiedzieć historię Auschwitz tam, gdzie faktycznie się rozgrywała – dodała Aya Feldman z AppsFlyer, odpowiedzialna w projekcie za warstwę kreatywną.

Stworzenie programu oprowadzania online jest możliwe także dzięki wsparciu globalnych firm, jak Orange, która zapewniła stabilny i szybki bezprzewodowy dostęp do Internetu na całym terenie Miejsca Pamięci, a także producentom sprzętu, za pośrednictwem którego przewodnicy będą łączyli się z odwiedzającymi Miejsce Pamięci zdalnie.

– W imieniu Fundacji, odpowiedzialnej za zgromadzenie środków, ale też budowę partnerstw wspierających projekt, chcę podziękować wszystkim darczyńcom, bez których realizacja tego wyjątkowego przedsięwzięcia nie byłaby możliwa – dodał Wojciech Soczewica.

– Na różnych etapach tworzenia tego rozwiązania mogliśmy liczyć na wsparcie wielu darczyńców prywatnych, korporacyjnych, fundacji, ale też miejsc pamięci z całego świata, które pro bono przekazały nam m.in. prawa do nagrań relacji Ocalałych. Na podkreślenie zasługuje decyzja pierwszych miast i państw, które przeznaczyły środki finansowe na testowanie technologii i zwiedzanie Miejsca Pamięci przez młodzież szkolną. Mam ogromną nadzieję, że uruchomienie aplikacji pomoże nam wdrażać ten cyfrowy program edukacyjny na całym świecie – powiedział Soczewica

W listopadzie tego roku firma AppsFlyer za projekt zwiedzania online otrzymała nagrodę

OTWARCIE MUZEUM HOLOKAUSTU W MELBOURNE PO REMONCIE

Muzeum Holokaustu w Melbourne (MHM) otworzyło swoje podwoje dla zwiedzających po zakrojonym na szeroką skalę remoncie i prezentuje dwie nowe wystawy poświęcone losom Ocalonych z Zagłady.

KAŻDY MIAŁ IMIĘ

Każdy miał imię – nikt nie ma grobu: to słowa, które Ocalony Tuvia Lipson wypowiada prezentując zwiedzającym oraz uczniom historię swojego ocalenia. Świadczenia przedstawiane w ramach wystawy tworzą zbiorową historię Holokaustu z unikalnej perspektywy Melbourne. Są wyrazem upamiętnienia emigrantów, którzy tu przybyli. Tych, którzy na popiołach Holokaustu zbudowali silną społeczność, zdeterminowani, by inspirować i edukować kolejne pokolenia. Zdeterminowani, by zapewnić, że tamte okrucieństwa już nigdy się nie powtórzą.

Może to być trudne do zrozumienia dla wszystkich z nas, którzy mieli szczęście nie doświadczyć Zagłady na własnej skórze. Sześć milionów ofiar. Skazanych na eksterminację. Nasi Ocaleni sami najlepiej wiedzą, jak ciężko to unieść. Dzielą więc swoją narrację na pojedyncze historie. Dzielą się własnym doświadczeniem, a także doświadczeniem swoich matek, ojców, braci i siostr, sąsiadów i przyjaciół po to, by upamiętnić Ofiary, a także sprawić, że Ocaleni zostaną usłyszani.

Wystawa podzielona jest na sześć sekcji, z których każda ukazuje kluczowe elementy Holokaustu oraz historie doświadczenia Ocalonych, członków naszej społeczności.

1. Świat, który był

Ta starannie opracowana sekcja wystawy osadzona jest w czasach przedwojennych. Ukazuje barwne życie Żydów, elementy ich codzienności – domy, przedmioty codziennego użytku, dzieła sztuki żydowskiej. Udowadnia, że nie da się zrozumieć tego, co zostało utracone, chyba że się to pozna.

2. Pozbawieni praw

W tej części poznajemy dojście do władzy Hitlera i partii nazistowskiej, jak również wprowadzone przez nią ustawy i przepisy mające na celu usunięcie tych, których uważali za niegodnych obywatelstwa Trzeciej Rzeszy. Zaprezentowane zostają także desperackie próby poszukiwania bezpiecznej przystani oraz losy uchodźców pozostawionych bez wsparcia.

3. Utracona wolność

Paul

John

Floris

Joe

Halina

W UKRYCIU: SIEDMIORO OCALONYCH DZIECI

W centrum wystawy stałej skupiamy się na doświadczeniach dzieci, które przetrwały Holocaust w ukryciu. Są to: Joe de Haan, John Lamovie, Halina Zylberman, Paul Grinwald, Henri Korn, Sonia Kempler i Floris Kalman.

Zwiedzających oprowadzają członkowie zespołu MHM. Poznają oni opowiadane przez samych Ocalonych historie o wytrwałości i odwadze ich samych, jak również przejawy życzliwości i męstwa innych, które przyczyniły się do ich ocalenia.

Wystawa przedstawia świadectwa, fotografie oraz artefakty zachowując perspektywę dziecka. Wszystko to uzyskujemy dzięki zastosowaniu najnowocześniejszych technik wystawienniczych we współpracy z Art Processors, specjalistami w dziedzinie projektów immersyjnych.

Ruchome obrazy, pejzaże dźwiękowe, dioramy i projekcje dostarczają prawdziwie angażujących treści dydaktycznych.

„Czy dla młodych odwiedzających poznających historie Ocalonych – którzy w czasie wojny sami byli dziećmi, lecz doświadczyli życia w ukryciu, a następnie ratunku – istnieje lepszy sposób edukowania w zakresie historii, człowieczeństwa, nietolerancji i uprzejmości, sprawiedliwości i nadziei?“, powiedziała Jayne Josem, Prezes CEO.

Wystawa „W Ukryciu“ przedstawia oryginalne materiały źródłowe z czasów Holocaustu z zachowaniem dziecięcej perspektywy.

Więcej informacji na stronie: <https://mhm.org.au/>

MIĘDZYNARODOWA NAGRODA LITERACKA YAD VASHEM

Międzynarodowy Instytut Badań nad Holokaustem Yad Vashem ogłosił zwycięzców Międzynarodowej Nagrody Literackiej w dziedzinie Badań nad Holokaustem upamiętniającej Benny'ego i Tilly Joffe z"l. Tegorocznymi laureatami zostali dr Laurien Vastenhout z Uniwersytetu w Amsterdamie oraz prof. Edward Westermann z Texas A&M University-San Antonio. Zwycięzców uhonorowano oficjalnie podczas wirtualnej ceremonii z udziałem Briana i Lee Joffe, którzy pogratulowali laureatom w imieniu całej rodziny. Od ponad dwudziestu lat Instytut Yad Vashem, Światowe Centrum Pamięci Holokaustu przyznaje tę nagrodę badaczom oraz historykom, autorom ważnych badań w zakresie tematyki Holokaustu.

Prof. Edward Westermann zastąpił swoją publikacją zatytułowaną „Drunk on Genocide: Alcohol and Mass Murder in Nazi Germany” (Upici ludobójstwem: alkohol i masowe zbrodnie w nazistowskich Niemczech; Cornell University Press we współpracy z amerykańskim muzeum Holokaustu United States Holocaust Memorial Museum, 2021), podczas gdy dr Laurien Vastenhout jest znana ze swojej książki „Between Community and Collaboration: Jewish Councils in Western Europe under Nazi Occupation” (Między wspólnotą a kolaboracją: Rady Żydów w Europie Zachodniej w czasach nazistowskiej okupacji; Cambridge University Press, 2022).

Laureatów nagrody wybrało międzynarodowe jury pod przewodnictwem prof. Dana Michmana, Kierownika Międzynarodowego Instytutu Badań nad Holokaustem, członka Katedry Studiów nad Holokaustem Johna Najmanna w Yad Vashem, przedstawiciela Uniwersytetu Bar-Ilan. Wśród pozostałych członków jury znaleźli się w tym roku prof. Laura Jockusch, (Brandeis University, Boston), prof. Elizabeth Harvey, (University of Nottingham oraz Instytut Historii Współczesnej Liebniza, Monachium i Berlin), dr. David Silberklang (Instytut Yad Vashem, Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie i Uniwersytet w Hajfie), Starsza Doradczyni Akademicka Instytutu Yad Vashem prof. Dina Porat, dr Sharon Kangisser-Cohen, redaktor naczelna Yad Vashem Studies oraz dr lael Nidam-Orvieto, Dyrektorka Międzynarodowego Instytutu Badań nad Holokaustem Yad Vashem.

Wyróżnienia w Międzynarodowym Konkursie Literackim otrzymali dr Yechiel Weizman za „Unsettled Heritage: Living next to Poland's Material Jewish Traces After the Holocaust” (Nierozliczone dziedzictwo. Życie w Polsce po Holokauście w sąsiedztwie materialnych śladów żydowskich) oraz dr Anne-Christin Klotz za „Warsaw's Yiddish Daily Press and its Fight Against National Socialism” (Warszawskie dzienniki w języku jidysz oraz ich walka z narodowym socjalizmem), 1930-1941.

Dr Laurien Vastenhout, zwyciężczyni
Nagrody Literackiej Yad Vashem 2023

OFICJALNY RAPORT BELGIJSKIEJ NARODOWEJ SPÓŁKI KOLEJOWEJ ORAZ DEPORTACJE

8 grudnia 2023 roku przewodniczący Belgijskiego Centrum Badań nad Wojną i Współczesnym Społeczeństwem Nico Wouters zaprezentował ostateczny raport dotyczący roli, jaką Belgijska Spółka Kolejowa (NMBS/SNCB) odegrała w akcjach deportacyjnych prowadzonych w Belgii podczas drugiej wojny światowej. Badania przeprowadzono na zamówienie Wicepremiera i Ministra ds. Mobilności Georgesa Gilkineta oraz Senatu Belgii w okresie od sierpnia 2022 do listopada 2023.

Badania ukazują z szerszej perspektywy wojenną historię Belgijskiej Narodowej Spółki Kolejowej, umieszczając akcje deportacyjne w ich kontekście historycznym. Uzupełniają także dokuczliwe braki w źródłach archiwalnych. Raport potwierdza, iż pociągi wykorzystywane do akcji deportacyjnych obsługiwała Belgijska Narodowa Spółka Kolejowa.

W ramach badań po raz pierwszy potwierdzono także, iż NMBS/SNCB otrzymała prawie 51 milionów franków belgijskich od Mitteleuropäische Reisebüro na pokrycie kosztów deportacji Żydów, Romów, robotników przymusowych i prawdopodobnie także więźniów politycznych. Jednak raport oraz książka przedstawiają złożoną, pełną niuansów i często sprzeczności historię spółki w czasach okupacji, zwracając szczególną uwagę na dylematy prawne i moralne tak zwanej belgijskiej „polityki mniejszego

zła”, jak również na silne organizacje ruchu oporu w ramach spółki oraz wewnętrzną politykę socjalną jej dyrektora generalnego.

Raport i książka spotkały się z szerokim zainteresowaniem mediów krajowych. Minister odpowiedzialny za resort powołał w odpowiedzi „radę mędrców”, której zadaniem będzie zastanowienie się nad dalszymi krokami w tym kontekście oraz opracowanie rekomendacji na rok 2024.

Cały raport dostępny jest na stronie Senatu w języku francuskim i holenderskim.

Wersja książkowa (w języku holenderskim) ukazała się 9 grudnia.

Francuska wersja językowa dostępna będzie w marcu 2024 r.

Nico Wouters

La SNCB face à son
passé de guerre :
entre collaboration et résistance

LE RAIL BELGE SOUS L'OCCUPATION

Racine

PUBLIKACJE NAGRODZONE NAGRODĄ IM. WITOLDA PILECKIEGO

Agnieszka Witkowska-Krych, Bartłomiej Noszczak i Zbigniew Parafinowicz to tegorocznymi laureatami Nagrody Pileckiego. Kapituła przyznała też pięć wyróżnień. Statuetki, nagrody i wyróżnienia wręczono w podczas gali w Zamku Ujazdowskim.

W tym roku Międzynarodowa Nagroda im. Witolda Pileckiego przyznawana jest już po raz trzeci i to w trzech kategoriach: naukowej książki historycznej i reportażu historycznego. Przyznajemy też specjalną nagrodę za najlepszą książkę na temat trwającej od 2014 r. agresji Rosji na Ukrainę - powiedziała podczas gali dyrektor Instytutu Pileckiego prof. Magdalena Gawin.

Witold Pilecki pisał swoje raporty, by cały świat dowiedział się co się wydarzyło w Auschwitz-Birkenau. Dziś dziennikarze ruszają na Ukrainę, by opisać co się dzieje na froncie. Ta kategoria to nasz hołd dla dziennikarzy i reporterów – dodała prof. Gawin.

Nagroda w kategorii „Naukowa książka historyczna”

W tej kategorii nagradzana jest najlepsza monografia lub synteza na temat polskiego doświadczenia konfrontacji z dwoma totalitaryzmami w XX. Najlepszą monografią została książka „Dziecko wobec Zagłady. Instytucjonalna opieka nad sierotami w getcie warszawskim” Agnieszki Witkowskiej-Krych wydana przez Żydowski Instytut Historyczny.

Życie dzieci oraz ich opiekunów w sierocińcach i internatach w getcie warszawskim to temat książki Agnieszki Witkowskiej-Krych, która jako pierwsza omawia ten temat w wyczerpujący sposób, wzbogacając wiedzę o tragicznym losie warszawskich Żydów.

– To, na czym mi tak bardzo zależało, to nazwać wychowawców, dyrektorów, lekarzy, pielęgniarki, którzy byli z dziećmi – to pierwsza grupa, którą chciałam z cienia wydobyć, a drugą są dzieci – i to było o wiele trudniejsze, bo tych imion, nazwisk, mikro-historii było bardzo mało – mówiła Agnieszka Witkowska-Krych.

Agnieszka Witkowska-Krych pracuje w Żydowskim Instytucie Historycznym oraz Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. W swoich badaniach koncentruje się na historii i kulturze Żydów warszawskich.

Nagroda w kategorii „Reportaż historyczny”

Za najlepszą książkę w kategorii „Reportaż historyczny” Międzynarodową Nagrodę im. Pileckiego nagrodę przyznano Bartłomiejowi Noszczakowi, autorowi książki „Orient zesańców. Bliski Wschód w oczach Polaków ewakuowanych ze Związku Sowieckiego (1942–1945)” opublikowanej przez IPN.

Ewakuacja armii Andersa ze Związku Sowieckiego do Iranu była ratunkiem dla tysięcy osób, które wprost z „niehumanitarnej ziemi” trafiły do nieznanego, odmiennego kulturowo świata.

Agnieszka Witkowska-Krych

Dziecko wobec Zagłady

INSTYTUCJONALNA OPIEKA NAD SIEROTAMI
W GETCIE WARSZAWSKIM

Bartłomiej Noszczak

Orient zesańców

ŚNIADANIE PACHNIE TRUPEM

UKRAJNA
NA WOJNIE

ZBIGNIEW PARAFIANOWICZ

MANDA

Porywająca reporterska opowieść
nacznego świadka o narodzie,
który nie chciał dać się rozstrzelać.

MARCIN MELLER

Poznanie kosmosu tego regionu, ze wszystkimi jego urokami i egzotycznymi tajemnicami, odbywało się bez balastu szowinizmu i wyższości kulturowej. Polacy – uchodźcy, choć materialnie stracili niemal wszystko, odzyskali utracone w Związku Sowieckim poczucie wolności i rozpoczęli barwną „podróż życia” po Bliskim Wschodzie, gdzie poczuli, że mogą liczyć na bezinteresowną pomoc drugiego człowieka – pozornie „obcego” – mówi o swojej książce w wywiadzie dla Instytutu Pileckiego Bartłomiej Noszczak.

Bartłomiej Noszczak pracuje w Instytucie Pamięci Narodowej. W swoich badaniach koncentruje się na polskim doświadczeniu konfrontacji z komunizmem.

Nagroda w trzeciej kategorii „nagroda specjalna”

Nagrodę specjalną za najlepszą książkę na temat trwającej od 2014 r. agresji Rosji na Ukrainę lub trwających od 2020 r. protestów na Białorusi i związanych z nimi represji przyznano Zbigniewowi Parafianowiczowi za „Śniadanie pachnie trupem. Ukraina na wojnie” (Wydawnictwo Mando). 24 lutego 2022 r. Zbigniew Parafianowicz przebywał w Kijowie. Był świadkiem oporu Ukraińców przeciwstawiających się rosyjskiej inwazji, a także początkowej dezorientacji państw Zachodu wobec działań Rosji. Poprzez rozmowy z dyplomatami, żołnierzami, artystami i zwykłymi mieszkańcami odmalowuje obraz mierzącego się z wojną społeczeństwa, starając się zrozumieć źródła determinacji Ukraińców.

– Ukrainą jako tematem dziennikarskim zajmuję się od 2003 roku. Czyli od czasów późnego Kuczmy. Planowałem napisać polityczną sylwetkę Wołodymyra Zełenskigo. Wybuch wojny zmienił optykę. Reportaż pisały wydarzenia. Podążyłem za nimi – tłumaczył w wywiadzie dla Instytutu Zbigniew Parafianowicz.

– Dla mnie książka Zbigniewa Parafianowicza pokazuje, że niestety, po ponad 70 latach, wojna wróciła do Europy i stała się częścią naszej rzeczywistości. Być może też częścią naszej przyszłości. I to nie jest miła konstatacja. Wielu chciałoby przed nią uciec, wielu chciałoby przed tym zamknąć oczy. Myślę, że

książka „Śniadanie pachnie trupem” nie pozwala nam tych oczu zamknąć – mówił w laudacji o nagrodzonej książce członek kapituły Nagrody Pileckiego, prof. Marek Cichocki.

Zbigniew Parafianowicz jest dziennikarzem „Dziennika Gazety Prawnej” i współautorem książek o Petrze Poroszenie i Wiktorze Janukowyczu. Tematyką ukraińską zajmuje się od 2003 r.

O Nagrodzie Pileckiego

W 2021 r. Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, we współpracy z Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu zainauguował Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego dla uczczenia 120. rocznicy urodzin rotmistrza Pileckiego. Został on patronem nagrody, ponieważ jego raporty z Auschwitz-Birkenau relacjonowały zbrodnie dokonywane przez Niemców, opisywały wydarzenia i zawierają dogłębną analizę i humanistyczną refleksję na temat sytuacji w obozie.

Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego otrzymują autorzy najlepszych książek naukowych i reporterskich, które ukazały się w danym roku po polsku lub po angielsku i dotyczą polskiego doświadczenia dwóch totalitaryzmów.

W kapitule nagrody zasiadają dr Piotr Cywiński (przewodniczący), dr Łukasz Adamski, prof. Richard Butterwick-Pawlikowski, prof. Marek Cichocki, Jack Fairweather, prof. Magdalena Gawin, prof. Patrycja Grzebyk, prof. Marek Kornat, dr Wojciech Stanisławski, prof. Claudia Weber, korespondent wojenny Jack Fairweather oraz przedstawiciel rodziny patrona nagrody, prawnuk Witolda Pileckiego Krzysztof Kosior. Laureaci konkursu otrzymują nagrodę w wysokości 40 tys. zł oraz okolicznościową statuetkę. Autorzy wyróżnionych książek otrzymują nagrodę w wysokości 15 tys. zł.

ROZSZYFROWAĆ DYKTATORÓW

Instytut Ukraiński we współpracy z agencją kreatywną Bickerstaff.932 stworzył projekt mający na celu monitorowanie retoryki ludobójstwa – Genocide Speech Monitor. Narzędzie to, oparte na sztucznej inteligencji, ułatwia przeprowadzanie oceny wystąpień publicznych przywódców różnych krajów, zwracając szczególną uwagę na zastosowanie przez nich języka, który mógłby wyrażać poparcie dla działań związanych z ludobójstwem, odwoływać się do nich bądź przed nimi ostrzegać.

Projekt powstał dla upamiętnienia 90. rocznicy Wielkiego Głodu na Ukrainie i po raz kolejny ukazuje cykliczny charakter historii. W 1932 r. Stalin stwierdził: „Jeśli nie rozpoczniemy naprawiania sytuacji na Ukrainie, możemy Ukrainę utracić”. To nie są puste słowa; po nich nastąpiły konkretne działania – na terytorium Ukrainy doszło do celowo wywołanej klęski głodu, która poskutkowała śmiercią ponad czterech milionów Ukraińców oraz utratą jednego miliona nienarodzonych.

90 lat później, 21 lutego 2022 r., słyszymy z ust Putina – „współczesna Ukraina została stworzona w całości przez Rosję, a dokładniej przez bolszewicką, komunistyczną Rosję”. Trzy dni później Rosja rozpoczęła zakrojoną na szeroką skalę inwazję na Ukrainę.

Andrew Beckwith, redaktor JHEPGC, współredaktor Galaxies oraz profesor gościnnie współpracujący z Chongqing University w Houston w USA w następujący sposób przedstawia swoje refleksje na temat projektu: „Rosjanie posługują się ludobójstwem niczym mieczem. To niepokojące. Narracja wojny hybrydowej uderza. To ich modus operandi od ponad 300 lat. Ciężko być tego świadkiem, lecz głębokie zrozumienie historii jest kluczowe”. Wołodomy Szeiko, Dyrektor Generalny Instytutu Ukraińskiego, tak opisał cele projektu informacyjnego: „Upamiętniając 90. rocznicę Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932-1933 prezentujemy światu prawdę na temat tej tragedii, jej zwiastunów oraz konsekwencji. Ludobójstwo nie dzieje się nagle; to zaplanowany i systematyczny terror, któremu towarzyszy retoryka ludobójstwa prowadzona przez jego ideologów. Opracowaliśmy Genocide Speech Monitor – praktyczne narzędzie adresowane do osób z różnych krajów, które umożliwia wykrywanie tej retoryki w kontekście Wielkiego Głodu, jak również bieżących wydarzeń”.

Natalia Silenska, dziennikarka ze Słowacji oraz entuzjastka tematyki spraw zagranicznych oraz Europy Wschodniej zauważa: „Tak jak w przypadku Stalina, Putin wybrał na swoje dziedzictwo śmierć, ból i cierpienie. Mój kraj padł niestety ofiarą rosyjskiej propagandy, a wiele osób próbuje oddzielić prawdę od kłamstw. Projekt ten to inicjatywa niezbędna do zwalczania narracji, które sieją śmierć oraz zapewnienia, by historia już więcej się nie powtórzyła”. W przypadku każdej tragedii pojawiają się konkretne zwiastuny. Jeśli chodzi o ludobójstwo są to słowa dyktatorów i urzędników państwowych, które mogą zdradzać ich intencje. „Możemy zauważyć wyraźne podobieństwa między retoryką i działaniami Kremla w latach 1932-1933 oraz obecnie. To nierozliczone zło powróciło na

POWOJENNA „KAMPANIA DOKUMENTACYJNA” (DOKUMENTAČNÍ AKCE) W PRADZE

„Opuszczamy Theresienstadt. 5000 mężczyzny stłoczonych w jednym pociągu. Bauschowitz znika za plecami. Marzenie, by zostać z rodzinami zgasto. Każdy czuje, że jedziemy w nieznaną. Stłoczeni między plecakami, walizkami i wszelkiego rodzaju bagażami, powtarzamy jedno pytanie: dokąd?”

W ten sposób Ocalony z Holocaustu Otto Kalwo opisał tuż po wyzwoleniu swoje wspomnienia z momentu deportacji z getta w Terezynie do Auschwitz-Birkenau. Swoje świadectwo przedstawił w ramach tak zwanej „Kampanii Dokumentacyjnej” w Pradze (Dokumentační akce). Była ona jednym z pierwszych powojennych projektów mających na celu udokumentowanie Zagłady, zebranie dowodów, dokumentów i świadectw Ocalonych. Większość protokołów spisano w roku 1945 i 1946 w języku czeskim lub niemieckim. W kontraście do często przywoływanego milczenia Ocalonych, dokumenty zawarte w tej publikacji ukazują spisane na gorąco, często przerażające historie deportacji, cierpienia i śmierci. Ocaleni przedstawili swoje zeznania w czasie, gdy proces ponownej integracji ze społeczeństwem wciąż trwał, a trauma pozostawała żywa. Przyświecała im chęć jasnego przedstawienia faktów oraz postawienia sprawców przed sądem. Nowe wydanie publikacji dostępne online to kompilacja rosnącej liczby studiów nad wczesną dokumentacją Holocaustu i przyczynek do rozwoju poświęconej tej tematyce publikacji EHRI Edition of Early Holocaust Testimony.

Nowe cyfrowe wydanie dokumentacji udostępnione przez EHRI zawiera 68 protokołów opracowanych w ramach tej wyjątkowej kampanii. Dokumenty te przechowywane są w Muzeum Żydowskim w Pradze w Republice Czeskiej oraz w Archiwum Instytutu Yad Vashem w Jerozolimie w Izraelu. 41 z nich sporządzono w języku czeskim, a 27 w niemieckim. Na najnowsze wydanie składa się ponad pięćset stron transkrypcji w oryginalnej wersji językowej, opatrzone tłumaczeniem na angielski, oraz skany materiałów archiwalnych.

Studiowanie dokumentów umożliwiają opracowane przez EHRI narzędzia cyfrowe, dzięki którym możliwe jest używanie i rozbudowywanie glosariusza EHRI oraz opisów wprowadzających użytkowników w kontekst tamtych wydarzeń. Opatrzony komentarzem materiał online zawiera linki do informacji na temat instytucji, w których znajdują się dane zbiory oraz do ich opisów z poziomu zbiorów na Portalu EHRI.

W porównaniu do wydań tradycyjnych, powszechnie dostępne wydania cyfrowe umożliwiają nowe podejście badawcze oraz nowy sposób interpretacji dokumentacji. Dzięki oznaczaniu metadanych oraz georeferencjom można je łatwo przeszukiwać, filtrować w odniesieniu do konkretnego tematu bądź lokalizacji w dowolnym momencie, a interaktywne mapy nadają dokumentom kontekst.

EHRI – wydanie online „Kampanii Dokumentacyjnej”
„Kampania Dokumentacyjna” to szósta publikacja internetowa EHRI.

Poprzednie to:

MEMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

memoria.auschwitz.org

WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

REDAKCJA

Bartosz Bartyzel
Marek Lach
Łukasz Lipiński

KONTAKT

memoria@auschwitz.org

